

Kadınlar da Oradaydı!

ÖYKÜLERLE ÖNCÜ KADINLAR

Lise Öykü Kitabı

ÖYKÜLERLE ÖNCÜ KADINLAR

ÖYKÜ KİTABI

Kadınlar da Oradaydı!

Kadınlar da Oradaydı!

ÖYKÜLERLE ÖNCÜ KADINLAR

Editör: Dursun Dilek – Erdal Aslan – Gülçin Dilek

Yazarlar: İbrahim Seçkin Aydın, Koray Öz, Coşkan Tugay Göksu, Uğur Demircan

Dil Uzmanı: İbrahim Seçkin Aydın

Tasarım: Esra Kaptan İzmir

Resimleyen: Tilsem Tahtakesen, Buket Tan, Gülbin Altındağ

**Bu öykü kitabı, 218K401 - 218K402 proje numaralı
TÜBİTAK 1003 - Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı
kapsamında hazırlanmıştır.
www.kadinlardaoradaydi.com**

ÖYKÜLERLE ÖNCÜ KADINLAR

ÖN SÖZ

Ne yazık ki tarihsel süreç içerisinde kadınların ikinci plana itildiği birçok olay ve durum yaşanmıştır. Buna bağlı olarak geçmişten günümüze varana değin kadının bir var olma mücadelesi verdiğine tanık oluyoruz. Her ne kadar kadının zaman zaman yüceltilmiş kimi değerlerle önemsendiği vurgulansa da onu aile veya toplum içinde belli kalıplarla sıkıştırarak bir rol dayatmasında bulunulması sıkça karşılaşılan bir durumdur. Bakış açılarımızın çoğu önce dilde, sonra davranışta değişir. Çünkü dil aynı zamanda düşüncenin bir yansımasıdır. Kadına karşı erkek egemen bir söylemle “Elinin hamuruyla erkek işine karışma!” türünden ifadeler ne yazık ki hem toplumsal cinsiyet eşitsizliği doğurmakta hem de toplumdaki genel eşitlik algısına gölge düşürmektedir. Oysa kadınlar yaşadıkları toplumlarda hem makûs talihlerini yenerek hem de içinde yaşadıkları süreçleri en etkili biçimde okuyarak ülkelerinin gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır. Bu durumu en güzel örneklendiren süreçleri Millî Mücadele Dönemi ve Cumhuriyet’in kurulduğu ilk yıllarda da görmek mümkün. O yıllarda genel olarak Türk toplumunun özgürlük çabası içerisinde olmasının yanı sıra kadınların kendi cinsiyetlerini kabul ettirebilmek için ayrı bir var olma mücadelesi verdiği görülmüştür. Kimi cephede çarpışmış kimi cephe gerisinde orduya destek vermiş kimi de uygar toplum olma yolunda girişimcilik yetenekleriyle Türkiye Cumhuriyeti’nin aydınlık yüzü olmuştur. O hâlde kadınları dilsel veya davranışsal olarak itibarsızlaştıran her türlü anlayışa yönelik toplum olarak karşı çıkmak hepimizin görevidir. Bu görevin bir parçası olarak tarih yazımının dışında bırakılmış olan kadınların, uygar bir toplum olma yolunda sergiledikleri mücadeleleri bazen trajik bazen de çarpıcı hayatlarıyla sunmak bu kitabın temel amacı olmuştur.

Kitapta tarihe yön veren beş Türk kadının yaşam öyküleri, siz değerli okuyuculara ana olaylardaki tarihsel gerçeklikten sapılmadan bir kurgu içerisinde öyküleştirilerek sunulmuştur. Başarıları ve mücadeleleri bu öykülerle sınırlı olmayan kadınların yaşamını gün yüzüne çıkarmak, onların da tarihte etkin rol aldıklarını göstermek ve yine bu durumu gelecek kuşaklara aktarmak hepimizin görevi olmalıdır. Lisede öğrenim gören öğrenciler için hazırlanan bu kitabın düzenlenmesinde Dokuz Eylül Üniversitesi ve aynı zamanda proje yürütücülerinden olan Erdal Aslan, araştırmacı olarak yer alan Hasan Taner Kerimoğlu, proje yöneticisi ve Sinop Üniversitesi ekibinin yürütücüsü Dursun Dilek ve “Kadınlar da Oradaydı” projesinin tüm süreçlerinde büyük emeği olan araştırmacı Gülçin Dilek büyük katkı sağlamıştır. Öykülerin hazırlanmasında görev alan bursiyer doktora öğrencilerimiz Koray Öz, Uğur Demircan ve Coşkan Tugay Göksu büyük emek verdiler. Son olarak Sinop Üniversitesi doktora bursiyerlerinden Esra Kaptan İzmir kitabın grafik tasarımını ve mizanpajını yaparak yayınlanmasına katkı sağladı. Kitabın hazırlanmasında emeği geçen herkese katkı ve destekleri için çok teşekkür eder, bu yayınların kitaptaki kahraman Türk kadınlarıyla sınırlı kalmayıp sürmesini dileriz. Tarihe yön veren bu fedakâr Türk kadınlarını saygıyla anıyoruz.

İbrahim Seçkin AYDIN
İzmir/2022

İÇİNDEKİLER

Yayla Zamanı.....	2
Küçük Köye Sığmayan Bir Büyük Yaşam.....	6
Gökyüzünde Bir Kadın.....	17
En Büyük Heves.....	24
Duydunuz mu?.....	31

Kadınlar da Oradaydı!

Yayla Zamanı

**Öykülerle Öncü Kadınlar:
Jale İNAN**

kadınlardaoradaydi.com

Yayla Zamanı

Cırcır böceklerinin ve gece kuşlarının senfonisi, gecenin karanlığında yanıp sönen yıldızlar, çatırdayan odunlardan yükselen ateşin dansı...

Çocukluğumun en lezzetli anlarını asla unutamam. Yazları yaylaya çıkar, zamanımızı yemyeşil doğa ile iç içe geçirirdik. Bu zamanlardan birinde serin bir yayla akşamında ailecek ateşin başında toplanmış misafirlerimizle sohbet ediyorduk. Misafirlerimiz köyümüze turizm amaçlı gelmiş bir grup doğasever insandı. Çaylar içiliyor, mısırlar közleniyor, bizler büyüklerin sohbetlerini masal dinler gibi dinliyorduk. Arada söz bizden açılıyor, bizi konuşturmak için sorular soruyorlardı.

Ablam lise son sınıfa geçmişti ve artık bir hedef belirleyip onun için çalışması gerekiyordu. Misafirlerden biri sordu:

- Var mı aklında bir meslek?
- Var, ben arkeolog olmak istiyorum.

Misafirlerin çoğu şaşırmış ve bu cevaptan memnun olmamış gibiydi. Çünkü zor meslekti, daha kazançlı meslekler vardı, iş imkânları geniş değildi ve daha bir sürü yıldırmaya yönelik sözler... Belki kötü niyetli değildi, sadece bilinenleri aktarmak için söylenmiş sözlerdi. Ancak ablam dersine iyi çalışmıştı, sanki hep o anı bekliyormuş gibi:

-Tüm bunların farkındayım ama benim için önemli olan istediğim işi yapmak çünkü insanın ancak sevdiği bir işte mutlu olacağına inanıyorum. Jale İnan'ı mutlaka duymuşsunuzdur. Türkiye'nin ilk kadın arkeoloğu. O da babası gibi arkeolojiye merak salmış ve bunun için önüne çıkan her zorluğu aşmayı bilmiş. Türkiye'de arkeoloji bölümü olmadığı için tıp fakültesine başlamış önce. Daha sonra Almanya'ya yaptığı burs başvurusu kabul edilince tıp eğitimini bırakıp Almanya'nın yolunu tutmuş.

Ablam bunları sadece araştırmakla kalmamış, bizlere de ezberletmişti. Annem devam etti:

–Evet, zorluklar burada bitmemiş. Almanya’da doktora eğitimine kadar devam etmiş okumaya. Derken İkinci Dünya Savaşı patlak vermiş. Bazen sığınakta, bazen bombardıman altında devam etmiş tezini yazmaya. Gerçekten ancak işine tutkuyla bağlı olan biri bu özveriye gösterebilir.

Babam da sözünü esirgemedi:

–Yurda döndükten sonra da büyük işler başarmış Jale İnan. İstanbul Üniversitesinde Klasik Arkeoloji Bölümünün kurulmasında görev almış, Side ve Perge kazılarında görev almış. Bir yandan kazı alanında çalışırken diğer yandan bu bölümde okutulacak kitapların çevirilerini yapmış.

Ablam sözü tekrar aldı:

–Kuvvetli hafızası sayesinde bir dedektif gibi iz sürerek Türkiye’den kaçıırılan önemli eserlerin geri getirilmesi için çok uğraş vermiş ve bunu başarmış. Bu eserlerin Türkiye’de çıkartıldıkları yerlerde çalışmalar yapmış, toprağın altında kalan antik kentleri ve birçok eseri gün yüzüne çıkartmış ve tarihî eser kaçakçılığına karşı mücadele vermiş. Bugün Side ve Antalya müzeleri, onun ülkemize kazandırdığı antik dönemlere ait eserlerle doludur.

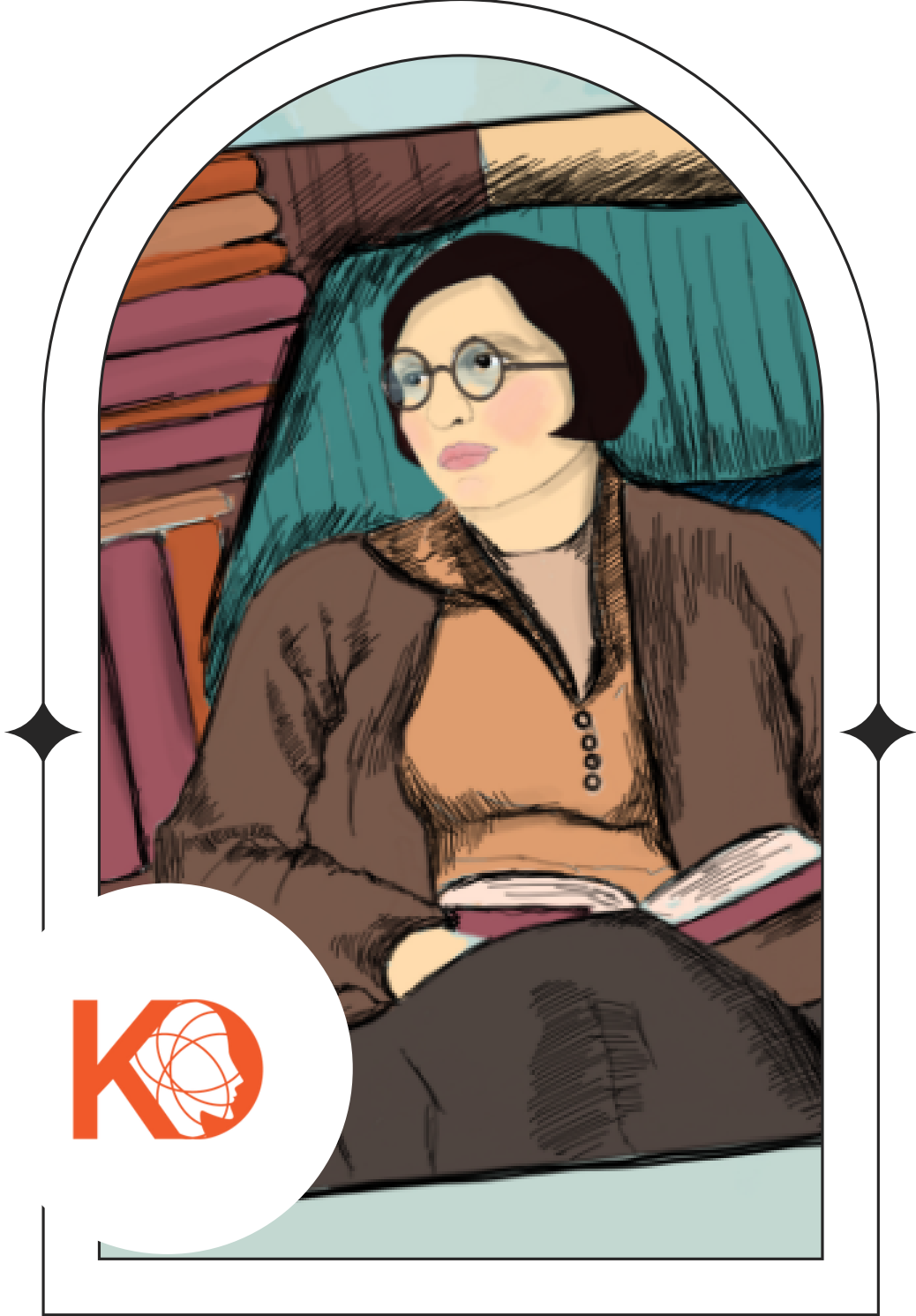
Tüm bu başarının sırrı şüphesiz onun arkeolojiye olan tutkusundan geliyordu. Misafirler, ablamın kararlılığını ve bu işte ne kadar ciddi olduğunu anlamış ve onu takdir etmişlerdi. Aferin küçük kız, bize bu konuda ders verdin âdeta, diyerek insanın bir amaç belirleyip bu doğrultuda savaşmasının son derece doğru olduğunu söylediler.

Annem ve Babam, aferin benim güzel kızıma, diyerek ablamın hedeflerine ulaşması konusunda desteğini bir kez daha gösterdi. Anne ve babamın bize verdiği desteğin ne kadar önemli olduğunu ileriki yaşlarda daha iyi anladım. Bugün sahip olduğumuz özgüvenle aşmayı bildiğimiz her zorluğun temeli, işte çocukluğumuzun o mutlu zamanlarında atılmıştı. Mücadeleci ruh taşıyan bir bilim insanı da yaşamıyla bize örnek olmuştu. Bilim, sanat, spor hangi alanda olursa olsun insanın mücadelesi onun yaşamını anlamlı kılar. Çevresinden gördüğü destek bu yolda ona güç verir.

Şimdi ne zaman bir yaylaya çıksam tertemiz havasından derin bir nefes alır, masmavi gökyüzünü içime çekip çocukluğuma dönerim. Gündüzleri ağaçların arasında yemyeşil kırlarda dolaşır, akarsuyundan içerim, geceleri yıldızlara bakıp huzur bulurum.

Kadınlar da Oradaydı!

Küçük Köye Sıgmayan Bir Büyük Yaşam

**Öykülerle Öncü Kadınlar:
Halide Edib ADIVAR**

kadınlardaoradaydi.com

Küçük Köye Sıgmayan Bir Büyük Yaşam

Beni büyük bir şehirde büyümüş, büyük biri olarak tahmin ederseniz yanılırsınız. Gözüme günlerdir uyku girmiyor. 1919 yılının kış aylarında ülkemin başına gelenler başımdan kaynar sular döküyor. Bu ise benim mevsimleri karıştırmama neden oluyor. Kendimi bildiğimden beri düşünceli bir insandım. Uzunca süre topraktaki kızılığı, gökteki karartıyı içimden kaynaklı sandım. Belki de çok yanılmadım. Ancak insanların insanlara kıydığı bir dünyada yaşamamanın bu hâlimde hiç mi etkisi yoktu? Sokağa her çıktığımda vatan savunmasından dönen kahramanlardaki gurur ve acı beni böyle etkilemiş olamaz mıydı? Kim bilir, belki de beni ben yapan şeyler içimden gelen hislerin umutla tamamen bezenememesi olabilir miydi?

Kimi insanların dünyaya hissetmek için geldiğine inanıyorum. Ve bundan dolayıdır ki ben her şeyi hissederek yaşayan biri oldum çıktım. Ülkem uzun savaşların acılarını atlatamamışken bir de işgal belasıyla uğraşmak zorunda kaldı. İnsanların canlarıyla sınanmasının yanında bir de zorlu kış şartları her şeyi daha berbat kıldı. Ancak bugün düne göre daha umutluyum. Mustafa Kemal adlı genç bir subayın tüm bu olanlara bir isyan niteliği taşıyan güçlü hareketini öğrendim. Duyduğuma göre bu genç subay Türk milletinin bağımsızlığı için aylar önce İstanbul'dan Samsun'a geçmiş. Bu habere sarılmak dışında elimden bir şey gelmiyor. Beni merak ettiğinizi biliyorum. Ağabeyim bir yılı aşkındır cephede. Ne zaman köy yolundan bir asker aracı geçse her an onun ineceği hayaliyle heyecana kapılıyorum. Bunun yanı sıra bir heyecan olduğunu bilen düşüncemle heyecanını hep koruyan kalbim arasında ciddi bir çelişki içerisindeyim, bunu itiraf etmemde bir sakınca görmüyorum.

Bununla beraber bugün köyün kahvesinde babam insanın içini şenlendiren bir şeyler duymuş. Az önce sözünü ettiğim Mustafa Kemal adlı genç subay, Anadolu'da şehir şehir dolaşıp haklı bilinçlendiriyor ve kurtuluş umudu aşıliyormuş. Elbette bu mutlu haberin yanında ben ağabeyimi düşünmeden de edemiyorum. Acaba o, genç subayı tanıyor mu? Ağabeyim de tıpkı o gibi Anadolu'da bağımsızlığımız için mücadele veriyor mu? Bunları düşündükçe içimin sıkıntısı az da olsa geçiyor. Ancak benim hikâyeme yeni başlıyoruz.

Burası, yukarıdaki cümlelerimden de anlayacağınız gibi bir köy yeri. Ne yazık ki kızların erken yaşta evlenmeleri gerektiği dikte ediliyor. Evlenip bir yuva kurmam en büyük görevimmiş gibi gösteriliyor. Biliyorum, annem ve babam bunun yanlış olduğunu biliyor. Ancak koca köyün içerisinde üç kişinin bu büyük yazgıya karşı gelmeleri ne derece mümkün olabilir? Bu gerçeği gördükçe içimin sıkıntısı bir kat daha artıyor. Ülkemin başına gelenlerle benim içimdeki sıkıntı sanki birlik olmuş üzerime geliyorlar. Yine de umudumu korumaya çalışıyorum. Belki ülkem kurtulur ve belki ailemin benim okuyup doktor olmamı isteyen hayalleri gerçek olur.

Kendi derdimin yanında ÷lkemin haberleri de geliyor kulağıma. Savaş belasıyla uğraşmak zor. İnsanları bir araya getirmek zor. Bizler kendi aramızda küçük bir köyde birlik olamazken Mustafa Kemal'in tüm Anadolu'yu dolaştıktan sonra Ankara'da Millet Meclisi açtığını öğrendim. Orada ÷lkenin birçok yerinden vekil bulunacak ve ÷lkemin geleceğı için uzun tartışmalara girecekmiş. Ben mi ne oldum? Artık günlerimin doktor hayali getirmeyeceğinin bilinciyle yaşamaya başladım. Geçtiğimiz günlerde, köyümün her karış toprağında olan kötü yazğı bende de kendini gösterdi ve nişanlandım. Henüz on dört yaşında bilmediğim bir eve, bilmediğim bir yere ilk adımımı bugün attım. Kendimi burada anlatmak dışında elimden bir şey gelmiyor. Umarım ÷lkemin kadınları için bu kötü kader yarından tezi yok değişir.

Nişan töreni öncesi beni şehre götürdüler, annem de geldi. Yıllardır bu şehirde kimsenin güldüğünü görmedim. Herkesin gözlerinde sanki onca yıl süren savaşların yorgunluğu vardı. Hangi yöne çevirsem başımı, karşımda bir vücuttan bakan iki yorgun savaşçı görüyordum. Bu şehrin atları; sırtlarında taşıdıkları yüklere, çektikleri ıstıraplara değil de ÷lke için canını verenlere, örneğın ağabeyime, yas tutuyor gibiydi. Onların çektiğı zorluklar gözlerinden okunuyordu fakat benimkiler ne hâldeydi, kim bilir? Ben de güneş altında canlarını çıkarırcasına çalıştırılan atlar kadar çaresiz, halsiz ve yorgun değil miydim? Yıllardır süren okuma, büyük insan olma çabam bugün son bulmamış mıydı? Ben de köyümdeki belki de ÷lkemdeki diğer genç kızlar gibi ufacık yaşımda gelin olmaya zorlanmamış mıydım? Elbette tüm bunlar doğruydı.

Şehirden dönmeye yakın bir kahvehanenin kapandığı görünüyordu. İçinde bulunan eski tarihli gazeteler ile eski basım kitaplar, dükkânın kaderini sanki yıllar önce deneyimlemişti. Saçı başı dağınık birkaç kişinin kucaklayarak taşıdığını gördüğüm bu eşyaların bir kısmını utana sıkıla annemden istedim.

Annem, benim bu erken yaşıta gelin olmama razı gelmişti gelmesine ama bakmayın annemin bu işe tamam demesine. O da en az benim kadar istemiyordu bu işi. Bu yüzden olacak ki kızından gelen bu küçük isteğe hayır diyemedi. Böylece o gün, nişan eşyalarına iki torba da gazete ve kitap eklendi. Madem beni okutmuyorlardı o zaman ben okurdum. Madem doktor olamıyordum, doktor olanları görür mutlu olurum. Öyle ya, her yapacağıma da karışamazlardı!

Şehre gidişimizin üstünden neredeyse bir yıl geçti. Sizin için belki bir sayfanın diğerinin üstüne kapatılması olarak görülen bu zaman dilimi benim için kocaman bir ömür ve birçok anı anlamına geliyor. Artık annem ve babamla yaşamıyorum. Yeni bir düzenim olduğu söyleniyor, alışmaya ve bana yüklenen yükleri sırtlamaya çalışıyorum. Bir yandan da ummadık taş baş yararmış derler, kahvehaneden aldığımız gazete ve kitaplarda Halide Edib adında bir yazarla karşılaştım. Hemen hemen on yıl önce ben gibi istemediği hâlde evlendirilen, evliliklerinde sıkıntılar çeken kadınlar için mücadele vermiş. Kadınlar, gazetede bu genç kadına mektup yollayıp sıkıntılarını paylaşmışlar onunla. O da bir ses olabilirim umuduyla bunları yayımlamış. Sonra bir de kadınları güçlendirmeyi amaçlayan bir topluluk kurmuş. Hayat ne kadar tesadüfle dolu değil mi? Ben, yalnız köyümüzde sandığım sorunların aslında topluma dair bir sorun olduğunu keşfettim bu gazeteler sayesinde. Bir de kitabı vardı Halide Edib'in, "Ana" adında, çeviriymiş. Onun sayesinde kendime bir arkadaş bulmuş kadar oldum. Artık gencecik yaşında evli ve yalnız bir kadın değilim. Yanımda tüm kadınların sesi olan Halide Edib var!

Böyle bir arkadaşı bulmuşum bırakır mıyım? Hemen her gün onu araştırıyor, onun hakkında bilgi ediniyorum. Şehre gittiğimde ne kadar param varsa gazete, dergi ve kitaplara ayırır oldum. Öyle ya bu da okumak, büyük insan olmaktır. Bu da doktor olmak bu da öğretmen olmaktır. Okumak ve araştırmak ülkem için bireysel ve büyük bir savaş vermektir. Halide Edib sanki benim olamadığım kişiymiş gibi gelir oldu bana artık. Okuduğum kadarıyla neredeyse her eserinde kadın sorunlarına yer vermiş konu hakkında sözünü esirgemedi. Ne büyük kadın! Kadınların sorunlarıyla ilgilendiği yetmezmiş gibi bir de ülkenin eğitim sorunlarıyla ilgilenmiş, Türk Yurdu adında bir dernek tarafından “Türklerin Annesi” bile ilân edilmiş. Bunları kaleme dökerken gözlerim doluyor. Bir de okur, öğrenirken kendimi Halide Edib’in yerine koyup onun gibi mücadele ettiğimi hayâl ederken görülmeliyim. Sanki tüm dünya beni alkışlıyor! Bir kürsüden ya da bir kocaman binanın balkonundan beni anlayan kadınların gözlerine bakıyorum. Onlara yalnız değilsiniz, diye haykırıyorum!

Ayrıca size daha önce bahsettiğim Mustafa Kemal Paşa’yla Halide Edib’in de tanışık olduğunu öğrendim. Paşa ülkemizi şehir şehir, köy köy dolaşırken meğer Halide Edib de onunlaymış. Paşa’nın yabancı ülkelerin temsilcileriyle olan görüşmelerinde yanında olur, yabancı dilleri ona çevirmiş. Bizim köyden bile duyulan Sultanahmet Mitingi’nde halka geçmişini hatırlatan, bu yüce milletin öz güvenini yeniden kazanmasına önayak olanmış meğer Halide Edib! Anlayacağınız, boşuna değilmiş benim hayallerimde bir kürsüden seslenmem.

Size Halide Edib'den bahsetmeye devam edeceğim. Sanmayın kendi dertlerim bitti. Sanmayın yalnızlığın ve kötü yazgının kurbanı olmayı bıraktım. Ancak Halide Edib sayesinde ben bu kötü düşleri öteleyebiliyorum, onların akıllamaz baskısından uzaklaşabiliyorum. Bugün, Halide Edib'in "Yeni Turan" adlı romanını bitirdim. İçim kıpır kıpır. Sanki bu dünyada yaşamıyormuşum, Halide Edib'in kurduğu o güzel dünyada, kadınların eşit olduğu dünyada, yaşıyormuşum gibi hissettim uzunca süre. Gerçekten böyle günler de gelir mi? Buna inanmak istiyorum. Biliyorum ki her şeyin başı inanmaktan geçer. İnsan dünyada bir şeye inandı mı onun gerçekleşmesindeki en büyük güç harekete geçmiştir demektir.

Bu arada size bir müjde vermeliyim. Ülkem düşman işgalinden kurtulduve bugün yepyeni bir güne uyandık. Ben de tıpkı Türkiye Cumhuriyeti gibi yeni doğdum denebilir bugün. Dünyama biri daha katılıyor. Kızımın benim ve benden önceki kadınların çektiği sıkıntılardan, kötülüklerden uzak olmasını dilemekten başka hiçbir şey gelmiyor elimden. Artık Halide Edib'le olan arkadaşlığımıza biri daha eklendi.

Size kendimi anlatmayalı uzun zaman oldu. Kızım Halide beş yaşına basacak. Evet, ona Halide adını verdim. Annem darıldı, eşim istemedi ama direttim. Halide'm büyüyecek, ben çoğu isteğimden mahrum kaldım ama o istediği gibi bir yaşam sürecektir. Dilerim güçlü bir kadın olarak vatanına, milletine hizmet edecek. Kızımın büyüme telaşından uzun zamandır şehre gidemedim çocuğumla doldurmaya çalıştığım boşluk ne yapıp edip kendini belli ediyor. İçimdeki okuma arzusu ve Halide Edib özlemi gitgide büyüyor. Bu düşüncelerle kendimi ilk fırsatta şehrin caddelerine bıraktım. Şehrim zaferle birlikte öyle güzelleşti ki anlatamam size! İnsanların yüzlerindeki gülümsemeler çoğaldı, sanki doğa bile gülmeye başladı. Ağaçların çiçekleri daha bir canlı evlerin pencereleri daha bir ferah oldu.

Şehrin caddelerinde uzun uzun dolaştıktan sonra ne zamandır uzaktan uzaktan baktığım kütüphaneye cesaret edip girdim. Gülen yüzlerle karşıladılar beni, ne güzel şeymiş şu cumhuriyet! Önce adımı sordular, Handan dedim. Bir kart verdiler, aldığım kitaplar yazılacakmış ona, belli bir süre sonra geri götürmem gerekiyormuş. İyi ya bir bahanem olur kısa sürede şehre gelmem için.

Kayıt masasından sonra bir kapıdan geçtim. Geçer geçmez ne göreyim, her yer kitap! Kocaman kocaman raflar kitaplarla dolu. Sağ olsun genç bir kızcağız yardımcı oldu bana. Hemen Halide Edib'in kitaplarının olduğu yere götürdü, adımı sordu. Şaşkınlıkla Halide dedim. Sonra düzelttim hemen benimki Handan kızımınki Halide dedim. Gülüştük. Halide Edib'i çok sevdiğimi anlamış olacak, neden, diye sordu. Dilim döndüğünce konuştum. Selma da Halide Edib hakkında bilgi sahibiymiş, birkaç şey anlattı. Örneğin Amerika'dan İngiltere'ye birçok ülkede Türk kadını ve eğitim hakkında konuşma yapmış Halide Edib. Hatta gittiği birçok yerde konuşma yapan ilk kadınmış. Yıllar önce, onun çevirisinden okuduğum "Ana" romanı, "Şefkat Nişanı" ödülünü almasını sağlamış. Bu arada bir de benim adımda, Handan, bir romanı varmış, ona ne demeli? Hayalimdeki kürsüden sonra bir de adımda bir roman yazması sanırım hayatta ümidin bitmeyeceğine yönelik bir işaretti benim için. Bunca yıl yalnız kaldığımı düşünerek yaşamış, uzunca bir süre içime kapanmıştım. Ancak kötü bir günün devamında tesadüfen evime taşıdığım kitaplardan tanıdığım Halide Edib, meğer benim yalnızlığımın en büyük destekçisi olacakmış. Dünya bu işte! Kim akıl erdirebilmiş ki dünya işlerine ben erdireyim!

Bu arada Halide Edib'in Ateşten Gömlek'ini de bitirdim. Pazara gittim, yemek yaptım, örgü   rd  m ve uzun uzun düşündüm. Millet olarak uzun zamandır nasıl bir ateşten gömlek içinde oluşumuzu hatırladım. Sonra k  y  m  n, ülkemin, dünyanın kadınlarının ateşten gömleğini düşündüm. İnşallah daha güzel günler göreceğiz. Cumhuriyet sayesinde bizi kimin yöneteceğini, temsil edeceğini seçebilir olduk. İyi güzel de biz neden se  ilemiyoruz? Bizim Muhtar Mustafa'dan eksiğimiz mi var da se  miyorlar bizi? Elbette eksiğimiz yok. Bunun da düzeleceğini ve o adil günlerin geleceğini biliyorum. Bu arada Halide'm yedi yaşına basmak üzere. Olabildiğince   zg  r yetiştiriyorum onu. Ne dese can kulağıyla dinliyorum.   ocukmuş, k    km  ş diye sözü dinlenmez miymiş? Kim sokmuş bunları aklımıza? Onun o saf, temiz kalbi ve berrak akli hepimizi cebinden çıkarır. Güzel cumhuriyette büyük insan olacak benim Halide'm.

Bu düşüncelerle şehre gittim yine. Artık şehir ziyaretlerim kütüphane dolayısıyla sıklaştı. Elbette şehre büyük Halide'me kavuşmaya, onun kitaplarına ulaşmaya gidiyorum. Bu ziyaretlerimde şehirdeki gelişmeleri görüyor ve mutlu oluyorum ayrıca. Ayrıca bu gidişimde Selma'yı gördüm. Epeydir denk gelemiyorduk. O da büyümüş. Okulu tamamlamış, görevin çıkmasını bekliyormuş. Ankara'ya gidecekmiş sanırım görev için. Olur da Ankara'da Paşa'yı görürsen benim için de teşekkür ediver dedim. Bir de kitaplar istedim ondan.   yle ya, başkent sonuçta. Burada bu kadar kitap varsa kim bilir orada neler vardır?

Zaman içimizde ayrı dışımızda ayrı ilerler. Bazen bize bir dakika gibi gelen şeyler dışımızda aylara ya da yıllara karşılık gelir. Bugün Selma'dan haber geldi. Ankara'daymış. İki aydır çalışıyormuş. Postacıyla kitaplar, dergiler ve bir mektup yollamış. Bu dergilerde ilk uçan Türk kadını Belkıs Şevket'ten Halide Edib'e Türk kadınının adını dünyaya duyuran kadınları konu edinen yazılar okudum. Bir de Halide Edib ne çok şey yazmış. Ben yalnızca roman yazdı bilirdim. Meğer hikâyesinden tiyatrosuna her şey varmış! Kendi bir dünya yazdıkları başka dünya bu büyük kadının! Bir kez daha övündüm kızımın adını Halide koyduğumla. Ayrıca insan hayata bir atılmaya görsün. Her adımında bir yenilik her adımında bir şaşırtıcı olayla karşılaşabiliyor. Ben şehre gitmeseydim, o kütüphaneye girmeseydim Selma'yı tanıma fırsatım olur muydu? İçime kapanıp yaşamaya boyun eğseydim bugün en yakın arkadaşım Halide Edib ve kızımın adı Halide olur muydu?

Bu arada sanırım önceden aklımdan geçenler duyuldu. Geçen ekim ayında Aydın'ın bir köyünde Gül Esin adında bir kadın muhtar seçilmiş. Elbette bunu hemen olumlu karşılamadı insanlar ama alışacaklar. Kadınların da bu topraklarda eşit yaşama hakkı olduğunu elbet herkes görecektir ve kabul edecek. Yine geçtiğimiz günlerde kadınlara vekil olma hakkı verildi. Bu gelişmelerle birlikte Atatürk'üm çok hasta deniyor. Çok üzülüyorum bu haberleri duydukça. Allah nasip eder bir çocuğum daha olursa adını Mustafa Kemal koyacağım. O da Halide'm gibi Yahya'm gibi büyüsün, büyük insan olsun diye adını Paşa'mdan alacağım. Onlar üç kardeş bu ülkemin gelişmesinde emek versin diye elimden geleni yapacağım.

Küçük köyde büyük bir yaşam süren Handan'ın yazdıkları burada bitiyor. Peki sonra mı ne oluyor? İşte kızı Halide'nin bu acı ve umut dolu deftere ekledikleri:

Annem otuz altısını görmeden bize veda etti. Küçük kardeşim Mustafa Kemal şimdi dokuz yaşına girmek üzere. Ne zaman fırsat bulsam İstanbul'dan köyümüze döner, annemin mezarına giderim. Ne olurdu kardeşim de görseydi anamızı. Onun gülen, kocaman gözlerini görseydi ne olurdu?

Güzel annem bu günlükle beraber bu adı da bana hatıra olarak bırakmış. Ne zaman okusam gözlerim başta gurur sonra üzüntüyle dolar. Arkadaşlarımla konuşurken adım söz konusu olduğunda annemle başlarım söze. O benle gurur duymak istemiş ama asıl ben onunla gurur duyuyorum. Küçük bir toprak parçasında yaşamış büyük bir dünyadır benim annem.

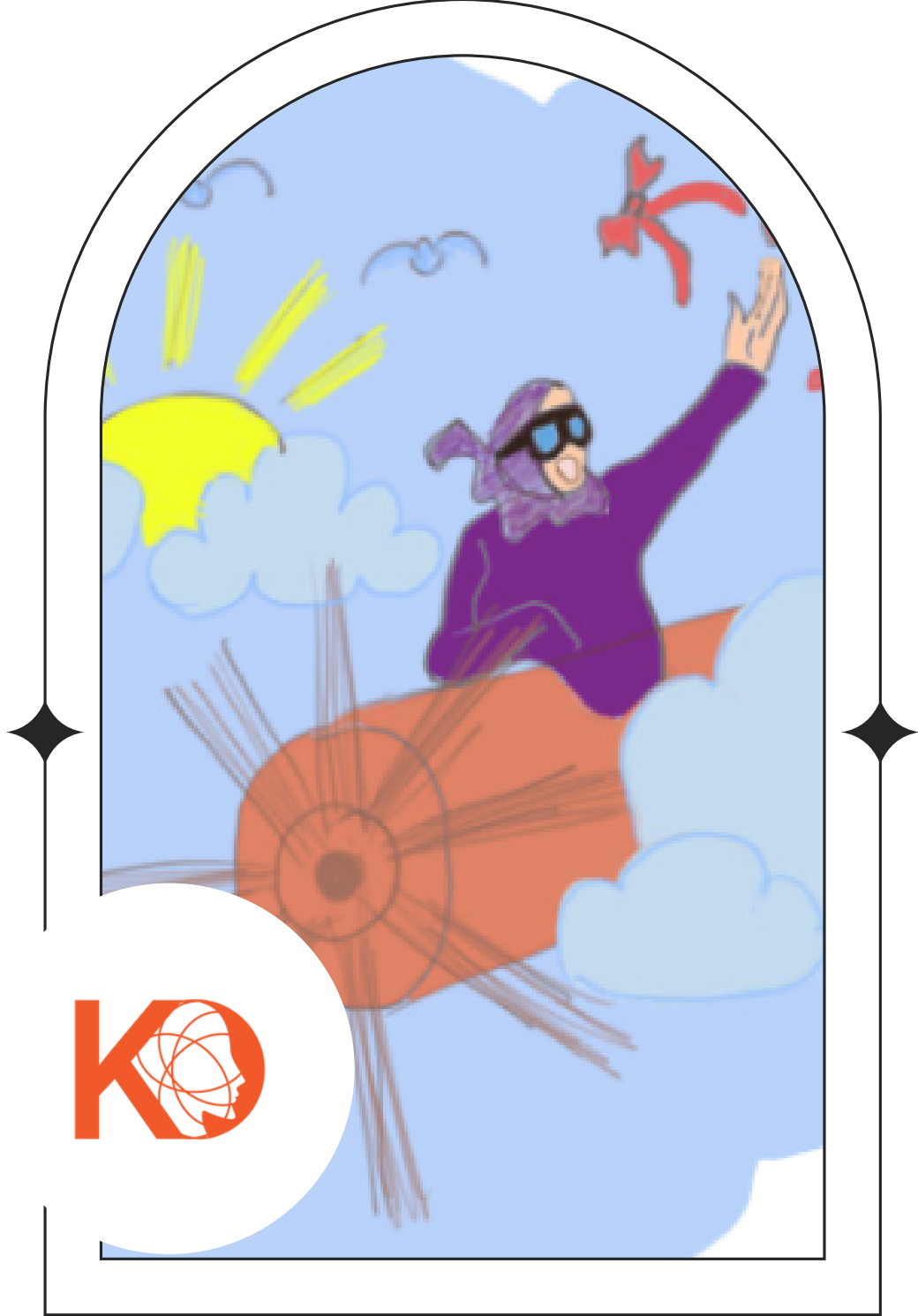
Son zamanlarda annemin kahramanı Halide Edib'i radyodan sık sık duyuyor, can kulağıyla dinliyorum. Üniversitede hocalığa başlamış geçen zamanda. Hindistan'da bile insanlara hitap etmiş, kadınları anlatmış. Bir de İzmir mebusu seçildi bu sene. Onu dinlerken annemi dinler gibi oluyorum. Şimdi köyümün yolundayım. Yarın annemin mezarına gidip dua edeceğim.

Benim hikâyem sürüyor.

1950.

Kadınlar da Oradaydı!

Gökyüzünde Bir Kadın

Öykülerle Öncü Kadınlar:
Belkıs ŞEVKET

kadınlardaoradaydi.com

Gökyüzünde Bir Kadın

Yüz yıllardır ne zorluklardan geçmiş bir milletin evlatlarıyızdır biz. Gün gelmiş savaşlarla gün gelmiş yoklukla, açlıkla sınanmış ama başımızı öne eğmemişizdir. İşte yine böyle zamanlardan geçerken Osmanlı Devleti'nde bir genç kadın atılır ortaya adı, Belkis Şevket. Yıl 1911, Trablusgarp'ta İtalyan ordularının tayyare saldırıları tüm dünyanın dikkatini çekmiş, Osmanlı Devleti de kayıtsız kalmamak için orduya tayyare satın alma girişimlerine başlamıştır. Daha sonra ülkede Tayyare Okulu kurmuş ve pilotlar yetiştirmiştir. Tarihinden bu yana kadınıyla erkeğiyle, çocuğuyla yetişkinleriyle birlik halinde hareket eden Türk milleti bu defa orduya tayyare alınabilmesi için girişimlerde bulunmuş. Fakat düzenlenen bağış kampanyaları ve halkın konuya ilgisi Balkan Savaşı yıllarında kesintiye uğramış. Halkın bağış konusuna ilgisinin canlandırılması az sayıdaki tayyareye yenilerinin eklenebilmesi için önemliymiş o yıllarda. Bu durumun bilincinde ve bilimsel gelişmelerin dünyanın geleceği olduğunun farkında bir cemiyet vardır Osmanlı Devleti'nde: Müdafaa-ı Hukuk-ı Nisvan (Kadın Haklarını Savunma) Cemiyeti.

Cemiyet, Batı'da kadınların yaptığı her şeyi konuşur, tartışır. Batı'daki kadınlar tayyarelerle gökyüzünde süzülürken Doğu'daki kadınların bu alanda geri kalması kabul edilemezdi. Cemiyetteki tartışmalar günlerce sürerken genç bir Osmanlı kadını atıldı ortaya. Gözleri neredeyse tüm odayı aydınlatacak şekilde parlıyor; elleri, ayakları heyecandan yerinde duramıyordu. Çok zaman geçmeden heyecanını kontrol ederek söz aldı:

–Müsaadeniz olursa bu şrefi ben omuzlamak isterim. Hemcinslerimin hiçbir alanda diğer medeniyetlerden geri kalmasını kabul edemem. Bunu ispat için de uçmaya hazırım, dedi.

Sözü alan, gözleri parıltıyla dolan kişi tahmin edileceği gibi Belkıs Şevket Hanım'dı. Onun bu sözlerinin ardından Cemiyet'in üyelerinin de gözleri Belkıs Şevket'inkine nispet edercesine heyecan ve parıltıyla dolmuş, elleri ise bu cesur Türk kadınına alkışlamaktan neredeyse şişmişti. Belkıs Şevket Hanım tebriklerin ardından tekrar söz alarak:

–Cemiyet eğer aracılık edecek olursa ben bu göreve hemen hazırım! En kısa zamanda gerçekleşmesini dilerim.

Ne büyük cesaret ne büyük heyecan! Tayyare ile henüz birkaç yıl önce tanışmış olan bir milletin cesur, genç ve özgüvenli bir kadını göreve atılmakta bir saniye tereddüt etmediği gibi bir an önce işe koyulmak istiyordu. Cemiyet'teki kadınlar bu gencin dileğini bir an evvel gerçekleştirmek için Osmanlı ordusundan Cemal Beyefendi'ye beyanda bulundu. Memnuniyetle karşılanan bu istek, hemen Tayyare Mektebi müdürü Veli Beyefendi'ye iletildi. Bu istekte ilk pazar günü uçuşun gerçekleştirilmesi yazılıydı.

Böyle durumlarda zaman geçmek bilmez. Saniyeler saat, saatlerse günler sürüyor gibi gelir insana. Genç Belkıs Şevket için de aynısı oluyordu. Haberi alır almaz heyecandan yerinde duramayan bu genç kadın pazar gününün bir an önce gelmesini istiyordu. Fakat gelişmeler onun tatlı heyecanının bir süre daha süreceğine işaret ediyordu. Belkıs Şevket Hanım o anları anılarında şu şekilde kaleme dökmüştür:

“Sabırsızlıkla pazar gününü bekliyor ve daima yazı odamdaki barometreye bakıyordum. Üf! Barometre düşüyordu... Evet, birkaç saatler sonra şiddetli lodosla yağmur yağıyordu. Artık hüznümü sual etmeyiniz... Pazar günü mütemadiyen denebilecek derecede yağmur yağdı... Fakat barometre yükseliyordu. Gece rüzgâr durdu. Yağmur dindi. Şimşek saçan siyah bulut parçaları sıyrıldı. Sabit yıldızların ve gezegenlerin parlak ışıkları semayı süslüyorlardı. Ertesi günkü havanın açıklığından ümitleniyordum. Birçok defalar gece yataktan kalkıp pencereden dışarı baktım dersem sakın hanımefendi kız kardeşlerim gülmeyiniz!...”

Sabah ezanıyla uyanan bu heyecanlı genç, güneşin gökyüzünde yavaş yavaş süzölmeye başladığını görünce tüm uyku yorgunluğunu ve bekleyiş hüznünü geride bırakarak:

–Üf! Ne kadar güzel bir gün. Tam bir tayyare havası! diye içinden geçirir.

Hiç vakit kaybetmeden hazırlanan Belkıs Şevket, heyecanını babasıyla paylaşır. Cemiyet kadınlarının yanında babasının da olmasını, bu kutlu günde onu yalnız bırakmamasını ister. Peki ya hangi baba böyle bir günde kızının yanında olmaz? Elbette bu talebi kabul edecektir Belkıs Şevket’in babası.

Saatler ilerliyor, güneşin ışıkları evin pencerelerine vurmaya, içeriye bir bayram havasına çevirmeye devam ediyordu.

Öğleden sonra 13.00 dolaylarında Cemiyetin bayraklarıyla süslenmiş kırmızı otomobiller ve üyeler Ayestefanos’taki Tayyare Mektebine ulaşır. Müdür Veli Beyefendi’nin eşi Belkıs Şevket’i tayyare resmi bulunan bir göğüs iğnesiyle şereflendirir. Topluluk heyecanlı ve gururlu o muhteşem anın gelmesini beklemektedir...

Kanatlanma vakti yaklaştıkça heyecan katlanıyor, güneş ve rüzgâr iş birliği etmişçesine bu tarihî anın gerçekleşmesine olanak sunuyordu. Belkıs Şevket Hanım hazırlanıyordu:

“Trenle teşrif buyuran muhterem kız kardeşlerimle tokalaşma ve istirahatle bir saat geçmesinin ardından uçuş sırasında şiddetle çarpan rüzgâra dayanmak için pilot beylere mahsus yeni ve güzel tayyareci muşambasını ve başıma da yün bir başlık giydim; gözlerimi koruması için takılması lüzumlu gözlüğü taktım. Beni bu hâlimle gören muhterem arkadaşlarım gülüyorlardı.”

Askerler tayyarenin yanına dizildi. Cemiyet üyeleri ve Belkıs Şevket Hanım'ın babası biraz ötede sevinçten gözyaşıyla dolmuş gözleriyle bu tarihi anı saniye saniye takip ediyordu. Pilot Fethi Bey çevik bir hareketle koltuğuna geçti. Bir iskemle vasıtasıyla Belkıs Şevket de tayyaredeki yerini aldı. Ayaklarını uzatabildiği kadar uzattı ve içi tayyare bağış kampanyası için hazırlanmış kartlarla dolu sepeti kucağına alıp beklemeye koyuldu. Kahraman bir Türk askeri tayyarenin pervanesini Fethi Bey'in direktifleri doğrultusunda döndürüyordu. Belkıs Şevket'in zihnindeyse, "Tıpkı gemilerdeki gibi bu pervaneyi kendiliğinden çalıştıracak bir motor olamaz mı?" düşüncesi dolanıyordu. İşte Türk kadını o tüm heyecanın ve telaşın içerisinde bir adım sonrasını hesaplıyor, ötesini düşünüyordu.

Tayyare çalıştı, gitgide yükselerek Bakırköy semalarına ilerliyorlardı. Daha sonra mektebe ve oradan da tüm İstanbul'a doğru yola koyuldu Fethi Bey ve Belkıs Şevket. İstanbul artık ayaklarının altında gibiydi ve yer yer dümdüz görünebiliyordu yedi tepeli şehir.

Gülüyordu Belkıs Şevket. Gururdan, mutluluktan, heyecandan durmadan gülüyordu. Gökyüzünün büyüleyiciliğiyle birlikte kucağındaki sepeti açıverdi ve içindeki kartları boşalttı semadan güzel İstanbul'un üzerine. Yeşil tarlalar, ufak köyler, dereler, denizler hepsi bir ahenk içinde duruyordu tayyareden bakınca. Genç kadının gözleri denizlerle deniz, derelerle dere oluyordu. İşte o gözleriyle Belkıs Hanım İstanbul'u şöyle gözlüyordu:

“Tayyareden bakılan yerler daha büyükçe görünüyordu. Harbiye Nezaretini Yangın Kulesini ve daha bazı büyük yerlerimizi gördükçe bilmem neden gülüyordum. Semalara doğru hidayet ışığıyla parlayan hilalli minareler şamdanlar içindeki mumlar gibi gözleniyor, binalar ve fenni mekânlar çocuk eğlencelerindeki küçük evler gibi göze çarpıyordu. Koyu mavi ipek atlaslar gibi kıvranarak uzanan Boğaz ve iki tarafındaki zümrüt renginde küçük halılarla bezenmiş Anadolu ve Rumeli cennet gibi manzaralar idi. Sevimli başkentimizin semadan kuşbakışı görünüşü hakikaten pek cazibeliydi. Beyoğlu’nun büyük caddesi üzerinden akıp giden insan kitlelerinin karıncalara benzeyen yükselişleri olur güzelliklerden değildi.”

Öyle hızlanmışlardı ki Belkis Şevket Hanım elini tekrar sepete getirip kartları boşaltmakta zorlanır olmuştu. Bazen üşüyor bazen motordan gelen benzin damlalarıyla yüzü kirleniyordu. Fakat ne çıkar? Gökyüzündeydi ve bir kuş misali koca İstanbul’u geziyordu. Bir dahakine daha önlemleri oluverirdi.

Bir süre daha gökyüzünde süzöldükten sonra malum zaman gelmişti. Artık tayyarenin yere inmesi, uçuşun da sonlanması gerekiyordu. Karargâha ulaşan tayyareden inen genç Belkis’in gönlü buruktu. Öyle alışmıştı ki bu kısa yolculukta bulutlara, ışığa... Devam etmek istiyordu, durmadan devam etmek. Gidilmemiş yerlere, uçsuz bucaksız gökyüzünde sonsuz yolculuklara çıkmak istiyordu. Biraz buruk ama gururlu gözleri bazen yere bazen de az önce içinde süzöldüğü büyük maviliğe dönüyordu. Uçuş kıyafetlerinden bazılarını çıkardıktan sonra yürürken az evvel yaşadıklarını zihninde tekrar tekrar canlandırıyor, sanki orada sonsuza dek yaşamayı ister gibi...

Bu uçuşla birlikte Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nde Belkis Şevket önderliğinde orduya “Kadınlar Dünyası” adında bir tayyare hediye etme kampanyası başlatıldı. Bu kampanyaya dâhil olanlar dönemin aynı adı taşıyan Kadınlar Dünyası dergisinde açıklandı.

1 Aralık 1913'te gerçekleşen bu tarihi uçuş tüm dünyada büyük takdir topladı. Hatta Hindistan'dan bir dernek  yesi Müslüman kadınlar gösterdiği kahramanlıktan dolayı Belkıs Şevket'e tebrik yazısı ve altın işlemeli örtüler gönderdi. Dönemin  nl  kolonyalarından biri, Belkıs Şevket'in Kadınlar Dünyası dergisindeki bir fotoğrafl kullanılarak "Belkıs Kolonya Suyu" adı altında satışı sunuldu. Söz konusu fotoğraf ise halen Harbiye'deki Askeri Müze'de sergilenmektedir.

Belkıs Şevket, tarihimizde var olan kahraman kadınlarımızdan yalnızca biri. O, dâhil olduğu milletin adına yaraşır kahramanlık ve başarıyla hayatını sürdürdü. Vazifeye atılmaktan korkmadı, öncü olmayı bir şeref bildi. Ve gelecek nesillere şu notu bıraktı:

"Kadınlık cesur olmalı. Kutsal vatanımızı cesaret kurtarır. Kadınlık anca cesaretle yükselir."

Kadınlar da Oradaydı!

En Büyük Heves

**Öykülerle Öncü Kadınlar:
Samiye MORKAYA**

kadınlardaoradaydi.com

En Büyük Heves

Boşuna Tarih  Yarımada demezler buraya. Her sokağı başka bir zamana açılıp uzanır boylu boyunca. Her köşe başında başka bir hayat saklıdır. Caddeleri, yokuşları, çıkmazları, kedisi, k peğı, evsizi, kimsesizi... Dile kolay, bin yıl bütün medeniyetleri kucaklamış, âdeta bağına basmış. Tıpkı bir ananın çocuğunu sahiplenışı kadar içten ve karşılıksız. Anaların da çoktur ya yaşanmışlıkları, görüp ge irmişlikleri, işte bu semt de öyledir. Yaşadıkları romanlara, filmlere, şiirlere sığmaz.

Ben yıllardır annemden yadig r eski bir evde, bu semtte otururum. Efsunlu bir havası vardır buranın, kendine has kokusu, dokusu,  z ... Bazen Yedikule'nin sahiline inip martı sesleri eşliğinde mis gibi deniz havasını i ime  eker bazen de eski ve dar sokaklarda sıra sıra dizilmiş renkli cumbalı evlerin arasında dolanıp açık pencerelerden yükselen çocuk seslerinde ve tabak çanak şingirtılarında kaybolurdum. Hep merak ederdim içerde olup bitenleri. Acaba mutfakta ne pişiyor,  ocuk anasından ne istiyor, baba i ten dönmüş m ? Sonra kendi  ocukluğum aklıma gelir, h z nlenirdim. Yine böyle düşünceli bir günümde, ellerim ardımda bağı, aheste aheste sokaklarda yürürken birden bizim Samiyelerin evine gözüm ilişti. Senelerdir komşuluk ederiz, bütün ailesini de yakından tanırım. Eşraf da pek sever, sayar. Onlar da tıpkı benim gibi yıllarını büyüklerinden kalan bu eski evde geçirmişlerdi. Evin bir de türlü türlü meyve ağaçlarının renklendirdiğı ve Samiye'nin gölgesinde oynayıp salıncağında sallandığı koca bir ceviz ağacının yükseldiğı genişçe bahçesi vardı. Samiye ailenin en küçük kızıydı, biriciğıydi. Bir dediğı iki olmazdı ama o da bu ilgi karşısında asla şımarmamıştı. Ne ailesine ne çevresine saygıda kusur ederdi.

Böyle munis bir kız çocuğuna sahip çoğu aile gibi Samiye'nin ailesi de onun üzerine titrer, heves ettiği hiçbir şeyden geri kalmasını istemezdi. Babası, Samiye'nin müziğe ilgisi olduğunu anlayınca ona kemençe dersi aldirmaya karar vermişti. Samiye haftanın dört günü Cemil Bey'in derslerine katılır, bütün öğrencilik vazifelerini layıkıyla yerine getirirdi. Samiye'yi sık sık gördüğüm hâliyle, yine annesi ve kız kardeşiyle birlikte, bir gün kemençesini sırtlanmış karşıdan bana doğru yürürken gördüm. Anlaşılan Tamburi Cemil Bey'in dersinden dönüyordu. Islık çala çala bir omzunda kemençe diğer omzunda nota çantasıyla yanıma kadar geldi. Küçük yaşına rağmen kendine güvenen ama bir o kadar da çocuksu sesiyle hatırımlı sordu.

–İyi günler dilerim Cenap Amca, nasılsınız?

–İyi günler kızım, çok şükür. Sen nasılsın bakalım, afiyette misin?

Nereden böyle,

kemençe dersinden mi?

–Evet, bugün çok çalıştık hem de. Cemil Bey eğer böyle devam edersem kısa zamanda

hayli yol alabileceğimi söyledi.

–Maşallah evladım! Sen yaparsın, kabiliyetlisin. Hadi bakalım eve gecikme, babanlara

da çok selamlar, selametle.

–Baş üstüne Cenap Amca söylerim.

Selamlaştıktan sonra yine bir şarkı tutturuş ağır ağır evinin yolunu tuttu. Ben evlenip yuva kurmamıştım. Hâliyle bir çocuğum da olmamıştı ama Samiye'yi kendi kızım gibi seviyordum. Bir kere çok hatırlı, tatlı dilliydi. Muhteşem de bir müzik kulağı vardı. Kemençeyi çalmaya başladığı an beni alıp uzaklara götürürdü. Yıllardır görmediğim birini görmüş gibi ya da çok sevdiğim ama unuttuğum bir şarkıyı yeniden duymuş gibi mutlu ederdi. Daha o yaşlarında ilerde çok büyük bir müzisyen olacağı izlenimi bırakmıştı bende. Gel zaman git zaman bizim küçük Samiye büyüyüp serpilmişti.

Konservatuarda dersler veren çok başarılı bir kemençe öğretmeni olmuştu. Büyük bir özveri ve aşkla yapıyordu işini. O öğrencilerini çok severdi, öğrencileri de onu. Öğrenme heveslisi birçok insanın hayatına dokunmuş, onlara müziği sevdirmiş ve kemençe çalmasını öğretmişti. Tüm bunlarla meşgulken bir yandan da hepsi birbirinden güzel konserler veriyordu. Alkışlar, övgüler alıyor, müzisyenlerin takdirini topluyordu. Benim seneler önce gördüğüm ışıltı artık kocaman bir ışığa dönüşmüş, Samiye de müzikteki rüştünü ispatlamıştı.

Ama başka bir sevdası daha vardı bizim Samiye'nin. Otomobiller... Evet, otomobil. Bildiğimiz motorlu, dört tekerlekli, Batı icadı olan hani. Recaizade Mahmut'un romanındaki gibi atların çektiklerinden değil. Hem bizim Samiye'nin araba sevdası da öyle körü körüne, bir anlık hevesle özenip merak saldığı bir sevda da değil. O yıllarda Türkiye'de otomobil kullanan kadın sayısı parmakla sayılabilecek kadar azdı. İşte bunlardan biri de bizim Samiye'ydi. Bu tutkusu onu aynı zamanda Türkiye'nin ilk ehliyetli kadın sürücülerinden biri yapmıştı. Kadınlar ya cesaretsizlikten ya da erkeklerin kötü muamelelerinden çekinip otomobil kullanmaya yeltenemezdi. Samiye ise insanların kötü sözlerine aldırış etmeden nispet yaparcasına İstanbul sokaklarında otomobiliyle dolaşırdı. O kadar muntazam kullanırdı ki otomobili değme erkeklere taş çıkarırdı âdeta. Kemençedeki ustalığını şoförlüğünde de gösterirdi. Arabasına her daim çok titizlenir, onu düzenli temizler, gıcır gıcır parlatır ve bir çocuğa bakar gibi bakardı.

Samiye özgüvenle bu tutkusunu daha da ileriye götürmek için Turing Kulüp'e üye olmuştu. Bu kulüp arabaların dayanıklılık seviyelerini ölçen, yarışlar düzenleyen ve araba sahiplerinin sosyalleşmesini sağlayan bir kulüptü. Samiye, kulübün düzenlediği amatör yarışmalara katılıp türlü başarılar elde etmişti. Otomobil yarışlarında o zamanlar erkek pilotların hâkimiyeti vardı ama tıpkı kemençe gibi otomobil sevdasını da hep diri tutan Samiye, kısa zamanda kulüpte kendinden yavaş yavaş söz ettirmeye başlamıştı.

Bir gün gazetemi okurken iki katlı eski evimin tahta kapısındaki paslı tokmak iki kere cılızca 'tık tık' sesi çıkardı. Bu benim pek alışık olmadığım bir şeydi. Pek gelenim gidenim, arayanım soranım olmazdı. Yaşlı anacığımı da kaybettikten sonra koca evde enikonu bir başıma kalmıştım. Tekir'i adamdan saymazsak tabii. Evin girişine doğru ağır ağır merdivenleri inip kapıyı açtım. Gelen Samiye'ydi. Zaten ondan başkası da çalmazdı kapımı. İçeri buyur ettim, eline de sevdiği şekerlemelerden tutuşturdum. Yüzüme bakıp çocuksu tebessümünü attı. Anlatmaya başladı.

-Çok heyecanlıyım Cenap Amca çok! Babamlardan önce sana söylemek istedim.

İstinye ile Zincirlikuyu arasındaki parkur var ya hani? Hep anlattığım.

-Tamam kızım bildim, eee?

-İşte oradaki yarışa katılacağım. Tam dokuz buçuk kilometre ama hepsinden öte tek kadın yarışçı ben olacağım.

Heyecanı gözlerinden okunuyordu. Onun heyecanı resmen bana da sirayet etmişti. Samiye bana hem arkadaş oluyordu hem de hayat enerjisi veriyordu. Büsbütün yalnızlığımı bir nebze olsun bana unutturuyordu. Bana verdiği bu haberden sonra o da ben de yarış gününü iple çekmiştik. Yarış günü gelip çattığında aslanlar gibi erkeklerle yarışmıştı ve yine bütün dikkatleri üzerine çekmişti. Dereceye girememişti belki ama onca erkeğin içerisindeki tek cesur kadındı. Ayrıca tek kadın olduğu için hakemlerce kadınlar kategorisinde birinci sayılmıştı. Bu yarıştan sonra cesaretine cesaret, hevesine heves katarak araba yarışlarıyla daha fazla haşır neşir olmaya başladı.

Ertesi sene yapılan yarışta yine tek kadındı. Bu sefer de rakipsiz olmak canını çok sıkıyordu çünkü içerisinde bastıramadığı bir mücadele, bir çekişme ve yarışma arzusu vardı.

Hakem heyetine erkeklerle yarışmayı ve aynı zamanda onlarla birlikte değerlendirilmeyi teklif etmişti. Teklifi gözden geçiren hakem heyeti bunu uygun bulmuştu. Samiye alınan bu kararla erkeklerle yarışacağı gibi yarış sonunda onlarla birlikte değerlendirilmeye alınacaktı. Nihayetinde yarış günü rakibi Vehbi Sait Bey'i geçerek yarışın birincisi olmuştu ve kupayı kaldırmıştı. Hem de kupasını Vali Bey'in muhterem eşinin ellerinden almıştı. Bir sürü gazeteci, fotoğrafçı etrafında pervaneydi. Samiye birden bire tüm basının ilgi odağı hâline gelmişti. Bir sonraki yıl yapılan yarışta da kendi rekorunu kırarak yine birinci olmuştu ve artık neredeyse onu tanımayan yoktu. Ben de yaşadığı tüm bu gelişmeleri zaman zaman onun ağzından dinliyor zaman zaman da kahvehanede sabahdan akşama sandalyeyle adeta bütünleşen boş vakit mütehassıslarıyla yaptığım ayaküstü sohbetlerden öğreniyordum. Müzik öğretmenliğindeki parlak kariyerini böylesi başka bir kulvarda aldığı başarılarla taçlandırması bütün kadınlara ilham kaynağı olmuştu. Dönemin gazetelerinde okuduğum haberlerde ise ondan kahraman olarak bahsediliyor ve Türk kadınları için bir gurur kaynağı olduğu kara kalın harflerle yazıyordu. Gözlerimin önünde büyüyen bu kız benim de göğsümü kabartıyor, haberlerini okurken gözyaşlarıma hâkim olamıyordum.

Son birinciliğinden sonraki yıl yani 1935'te bin bir hevesle katıldığı yarışta yaptığı kazadan ağır yaralı olarak büyük bir şans eseri kurtarıldığı haberini almıştım. Sanki o demir yığınlarının arasında benim kemiklerim sıkışmıştı, yüreğim ezilmişti. Ailesinin üzerine titrediği o kız şimdi bıçak altına yatıyor ve sayısız ameliyat geçiriyordu. En kötüsü de en büyük tutkusu olan araba yarışlarından uzak kalmak zorunda olmasıydı ama buna rağmen bir kere bile ne yüzünü astığını görmüştüm ne de karamsar konuştuğunu duymuştum. Bilakis etrafında evhamlananlara, başında refakat edenlere teselli oluyordu. Samiye yine bildiğim Samiye'ydi. Hırslı, kararlı, azimli, hayat dolu... Çok değil bir iki sene önce ondan bahseden, onu konuşan tüm halkın ama en çok da kadınların takdirini ve ilgisini boşa çıkarmamıştı.

Çok etin, dondurucu bir kara kışın ve onu takip eden, insanın içini sıcakık yapan bol çiçekli bir ilkyazın ardından Samiye artık iyiden iyiye ayaklanmıştı ama sol kolunu eskisi gibi kullanamadığı için yarışlara girmesi mümkün değildi. Bu çok kısa ama fırtınalarla dolu araba yarışı kariyerinde adından sayısız kez söz ettiren, erkeklere meydan okuyan, kupa kaldıran, halkın sevgisini kazanan o cesur kadın başına gelen kazaya rağmen yine de araba sevdasından vazgeçmemişti. Ona da zaten bu yakışmaz mıydı?

Hâlâ Samiye'yi Suriçi'nin köhneliğe yüz çevirmiş, bitişik nizam evlerle çevrili, yazın ortasında güneşten nasibini almış ama evden eve gerilmiş polyester ipten sarkan deterjan kokulu, nemli sakız beyazı arşafkların gölgesiyle biraz olsun serinlemiş Arnavut kaldırımı taşlarıyla bezeli sokaklarından arabasıyla geçerken görürüm. Yüzündeki en sıcak tebessümüyle beni içtenlikle selamlar, bir korna öttürür ve ağır ağır koca İstanbul'u baştan ayağı arabasıyla arşınlamaya başlar. Ya Beyoğlu'na ya Nişantaşı'na ya da Beşiktaş'a mutlaka uğrar, bilirim ve son nefesini verene kadar da o arabadan kopamayacaktır, eminim.

Kadınlar da Oradaydı!

Duydunuz mu?

**Öykülerle Öncü Kadınlar:
Şerife BACI**

kadınlardaoradaydi.com

Duydunuz mu?

İstanbul'dan tam 554 km uzaktaymış. Sizce de çok uzak değil mi? Daha önce hiç bu kadar uzak bir yere gitmemiştim. Annem çok ısrar etti. Bu sene yaz tatilini köyde geçirmek istiyor. Köyünü, bahçelerini, akrabalarını o kadar çok anlattı ki hepsini biliyor gibiyim. Annemin köyüne duyduğu özlemi ses tonundan, yüzünden, gözlerinden fark edebilirsiniz. Anlatırken anlattıklarını yaşıyor. Köyünün kokusunu hissediyor, derenin sesini duyuyor, sıcakta terliyor, soğukta üşüyor... Ben bunları hissedebiliyorum ve anneme hak veriyorum. Düşünsenize; köyüne ben doğduğumdan itibaren hiç gidememiş tabii ki özler. Ben de merak ediyorum ama yaz tatilini köyde geçirmek biraz tuhaf geliyor. Yaz tatilinde arkadaşlarımla eğlenirim, gezerim, denize giderim diye düşünmüştüm. Aslında bütün planlarım bozuldu. Zaten bu yıl çok yoruldum. Dersler, sınavlar derken kafamı kaldıramadım. Arkadaşlarla plan yapmıştık. Her hafta bir arkadaşımızda toplanacaktık. Bazen ders çalışacak bazen de oyun oynayıp denize girecektik. Bir taraftan da annemin anlattıklarını düşünüyorum. Köyde nelerle karşılaşacağımı çok merak ediyorum. Neyse şimdi bunları düşünmenin sırası değil, artık yola çıktık. Yol uzun ama güzel vakit geçiyor. Yemyeşil ağaçların arasında küçük köyleri görüyorum. Annemin köyü de böyledir herhâlde. Daha önce görmediğim illeri, ilçeleri ve köyleri de görmek hoşuma gitti.

Kendimi müziğin ritmine bıraktım, gözümü açtığımda daha yolun yarısına bile gelmemiştim. Bir ara çıkardım kulaklığı, annem yine heyecanla anlatıyor. O anlattıkça ben daha da merak ediyorum. Bir taraftan da acaba ne zaman köyde oluruz diye düşünüyorum. Bir ara başladım hayaller kurmaya.

Köye gitmişiz, ben şalvarımı giymişim koyunları otlatıyorum, dağlara çıkıyorum, çeşmeden su dolduruyorum, tavukları yemliyorum... Güldüm kendi kendime. Hayal kurarken tekrar dalmışım uykuya. Yaklaşık bir iki saat sonra araba sallanmaya başladı. O an fark ettim köy yoluna girdiğimizi. Hah işte tabela da göründü! Yazı da silinmiş biraz, tam olarak okunmuyor. Sey-di-ler hımm Seydiler...

Şu uzaktaki tarlada ne yapıyorlar? Kıyafetleri de farklı. Camı açayım biraz, off bu ne soğuk. Yaz tatiline geldik ama hava buz gibi. Yüksek bir yer anlaşılan. Zaten anlaşılıyor baksana dağlara. Evleri de farklı geldi gözüme; daha önce hiç böyle evler görmemiştim. Aaa doğru ya, annem hep anlatırdı; bizim oraların evleri bir başkadır, yüksek tavanlıdır, ahşaptır, beton kullanılmaz diye. Gerçekten de öyleymiş. Bakalım daha nelere şaşıracağım, geldik sanırım.

Şu an karşımda iki katlı ahşap bir ev, etrafımda inekler, hindiler ve tavuklar, bir de yaşlı bir teyze var. Annem çocuklar gibi koşuyor teyzeye, kocaman kadın nasıl da mutlu. Kim acaba? Ben annemi hiç bu kadar mutlu görmemiştim. Ben de gittim annemin peşinden. Teyzenin adı Şerife'ymiş. Beni yıllardır tanıyormuş gibi sarıldı. Ben de karşılığını verdim tabii ki. İçeriye girdik, eşyalarımızı yerleştirdik, annem bana yatacağım odayı gösterdi ama sanki hep burada kalacakmışız gibi bir ses tonuyla söyledi. Bu durum biraz kafamı karıştırdı.

Öyle güzel bir koku geliyor ki of off, bayılırsınız ba-yı-lır-sı-nız. Kokuyu alınca acıktığını hissediyor insan. Mutfak nerde acaba diye düşünürken odadan çıktım. Bir de ne göreyim yerde oturmuş herkes beni bekliyor. Öyle masa falan da yok. Biraz tuhaf, oturdum annemin yanına. Bu yemeği ilk defa görüyorum. Börek desem börek değil ki ben hiç bu kadar lezzetli börek yemedim.

“Bandumayı nasıl özlemişim!” dedi annem. Banduma... Bak bunu da yeni öğrendim. Ama çok lezzetli, ne kadar yediğimi ben bile hatırlamıyorum. Yemeği de yedik, yol yorgunuyuz tabii, burada hava erken mi kararıyor yoksa benim mi çok uykum geldi anlayamadım. Uyumuşum...

Sabaha karşı üşüdüğümü hissettim, sıkıca sarıldım yorgana. Erken vakit horozların, hindilerin sesiyle uyandım. Annemler kahvaltıyı hazırlamış. Sanki ilk defa yumurta yiyormuşum, ilk defa peynir yiyormuşum gibi geldi. Tatları, kokuları o kadar farklı ki yemeye doyamadım. Kahvaltıdan sonra annem birkaç kıyafet getirdi. Şalvar, tülbent ve örme bir hırka. Kendi kendime söylendim “Kurduğun hayalin içine düştün!” diye. Annem “Sabahları ayaz olur, sen hırkayı giy!” dedi. Sonra da çıktık dışarıya, babam bir amcayla beraber traktörün başında bizi bekliyor. Anladım sanırım, tarlaya gidiyoruz. Traktörün kasasına bindik. Öyle bir sallanıyor ki sanırsınız deprem oluyor. Bahçe aralarına, taş yollara girdik dağa doğru çıkıyoruz. Bir anda bir ses geldi “patt” diye. Önce bir irkildim, baktım Şerife teyze gülüyor bana. “Korkma korkma lastik patladı.” dedi. İndik traktörden. Babamın yanındaki amca “Yapacak bir şey yok, burada lastikçi bulamayız, buradan sonrasını yürüyerek gideceğiz.” dedi. Hava da nasıl sıcak, sabah esintisinden eser yok, alnımdan akan ter damlaları gözüme doğru akıyor, gözüm yanıyor; ben bayılmak üzereyim ama Şerife teyze bana bakıp gülüyor. Bir ara yanıma yaklaştı. “Kaldık mı Şerife Bacı gibi yollarda!” dedi. Kafam karıştı Şerife Bacı dediği kendisi mi diye düşünürken bakışlarımdan anlamış gibi “Ben değilim, ben değilim, başka bir Şerife Bacı!” dedi. Şimdi sen sıcakta yanıyorsun ya, o da soğukla mücadele etmiş burada, hem de dondurucu soğukla. Hatta donmuş, böyle heykel gibi hiç erimeyen bir buz parçası gibi. Ne güneşler doğmuş üstüne, ne sıcaklar görmüş ama erimemiş. Şerife teyze anlatıyor, o anlattıkça kafam karışıyor ama bir taraftan da merak ediyorum. Eee! dedim içimden. Şerife teyze anlatsana hikâyeyi meraktan çatlayacağım. “Şu pınardan su içelim, sonra da ağacın altında hem dinleniriz hem sana hikâyeyi anlatırım.

Başladı anlatmaya. “Hava çok soğuk, öyle soğuk ki saç tellerini bile donduruyor, ayakların hareket edemez hâle geliyor. Kar boyu aşmış, tipiden önünü göremiyorsun ama düşmüşsün yollara hem de sırtında çocuğunla. Çocuğum üşür diye korkmamış. İki tane öküzü bağlamış arabaya, çıkmış yola. Şimdi sen soracaksın neden diye. Bak güzel kızım bu yol İnebolu’ ya gider, İstiklal Yolu derler. İstiklalin yoludur gerçekten. Çok kahrını çekmiştir mücadelenin, emeğin... 1921 yılı, Yunan İnebolu’ya kadar gelmiş, köyleri işgal etmiş ama teslim olmamış köylü. Sonuna kadar kadınıyla erkeğiyle direnmiş. Ülke savaşta, askere silah lazım, cepheye silah ve cephane taşımak gerek. Köydeki her evden bir kağı ile cepheye silah ve cephane taşınacağı söylenmiş. Şerife Bacı gönüllü olmuş. Yüklemiş kağısını, sırtına atmış daha dokuz aylık kızını koyulmuş yola. Şerife Bacı yolculuk sırasında ıslanmamaları için cephanelerin üzerine battaniyesini örtmüş, kızı Sıdika’ya da mermilerin arasında samanlardan bir yatak hazırlamış. Öyle kar yağıyormuş ki Şerife Bacı’nın öküzlerinden biri başlamış duraksamaya, Şerife Bacı kağının arkasına geçip hayvanları hareketlendirmeye çalışmış ama yok ne yapsa olmamış. Dedim ya kar boyu aşar buralarda diye. Kar hakikaten boyu aşmış. Kafile ile Şerife Bacı’nın arabası arasında mesafe açılmış. Diğer arabalar gitmişler.”

Bir an irkildim; gözlerim büyüdü, o sıcak güneşin altında terlerken birden üşümeye başladım. Korktum, gözlerim doldu, aklıma geldi küçücük bir çocuk, tek başına bir kadın...

Gözlerimden anladı Şerife teyze, başımı okşadı ve devam etti anlatmaya.

“Şerife Bacı kalmış bir başına bu yolda, İstiklal Yolu’nda. Şerife Bacı’nın yer aldığı kafile Kastamonu kışlasına vardığında, arabalardan birisinin eksik olduğu anlaşılmış, geri dönerek eksik olan kağı arabasını aramaya koyulmuşlar.

Şerife Bacı'nın kağı arabası Kastamonu kışlasına yakın bir yerde bulunmuş. Buzdan bir kadın, gözleri çakmak çakmak... Gülüyormuş yüzü... Sanki sessiz bir melek gibi bakıyormuş gözleri tıpkı senin gibi. Onu bulanlar o an donakalmışlar. Hangi güneş eritir ki bu donan kadını, nasıl canlandırır ki sıcaklık bu bedeni... İşte umut hep vardır derler ya bir ses gelmiş, bir bebek sesi... Ağlayan bir bebek sesi... Bir de bakmışlar yaşıyor, mucize bu ya, bebek yaşıyor, küçük Sıdika yaşıyor... Şerife Bacı battaniyesiyle mermiyi örtmüş ıslanmasın diye kar yorgan olmuş o küçük kızın üstüne, ısıtmış sanki onu, yaşatmış... Şimdi söyle bakalım güzel kız hangi güneş eritir bu donmuş bedeni?"

Söyleyemem ki, konuşamıyorum. Keşke konuşabilsem keşke senin bana anlattığın gibi anlatabilsem... Olmadı işte, dilim çözülmedi. Şimdiye kadar hep duydum, cevaplayamadım. İşittim söyleyemedim ama bu sefer farklı sanki anlatılanları yaşadım. Evet, sözcüklerle anlatamıyorum ama gözlerimle anlatıyorum, bakışlarımla hissettiriyorum içimdeki burukluğu. Ben konuşamam, belki de hiç konuşamayacağım. Bu sessiz kızın sesi kulaklarınıza gelmeyecek belki ama yazdıklarımla sizlere de yaşatmaya çalışacağım. O küçük bebek gibi hissettim kendimi. Benim de adım Sıdika. O da konuşamadı annesiyle, o da dile getiremedi ama biliyorum hissetmiştir annesinin sevgisini, üşümemiştir o. Kar yorgan olmuştur ona, ısıtmıştır küçük bedenini. Ben bu sıcakta yanarken annem içimi soğutuyorsa onu da annesinin sevgisi ısıtmıştır. Vatan için yüreği bu fedakârlıklara katlanan bir anne küçük kızını nasıl da seviyordur kim bilir? Kim bilir? Bilemeyiz... Küçük Sıdika anlatabilseydi olanları... Saatlerce karın altında ne yaptılar, annesi son defa nasıl baktı ona, ne söyledi, nasıl dondu da melek oldu? Olmaz ki, konuşamaz Sıdika benim gibi... Büyüyünce anlatmış olabilir mi? Yok o da olmaz, unutmuştur. Bak sen şu işe, o unuttuğundan konuşamadı ben ise hep gördüm, duydum, bildim yine de konuşamadım.

Farkındayım, sesim kulağınıza gelmedi. Umarım kalbinizle duymuşsunuzdur anlattıklarımı...

Kadınlar da Oradaydı!

ÖYKÜLERLE ÖNCÜ KADINLAR

Liseler için öykü kitabı

Jale İnan, Halide Edib Adıvar, Belkıs
Şevket, Samiye Morkaya ve Şerife
Bacı'nın ilham veren öyküleri...

Kadınlar da Oradaydı!

